

DE SOORTEN: VERGELIJKING TUSSEN DE VERSCHILLENDE REGIO'S

Alle inheemse reptielen worden inmiddels gevolgd, dit jaar dus voor het eerst inclusief de muurhagedis. In de volgende tekst zal iedere soort, aan de hand van de gegevens van 1996, per regio worden besproken. Op de vier algemeenste reptielen (levendbarende hagedis, zandhagedis, ringslang en adder) zal wat uitgebreider worden ingegaan dan op de drie overige soorten. De gladde slang en de hazelworm worden slechts incidenteel waargenomen waardoor gefundeerde uitspraken over hun voorkomen, en de verschillen per regio, moeilijk zijn te maken. Terwijl van de muurhagedis slechts de waarnemingen van één locatie bekend zijn.

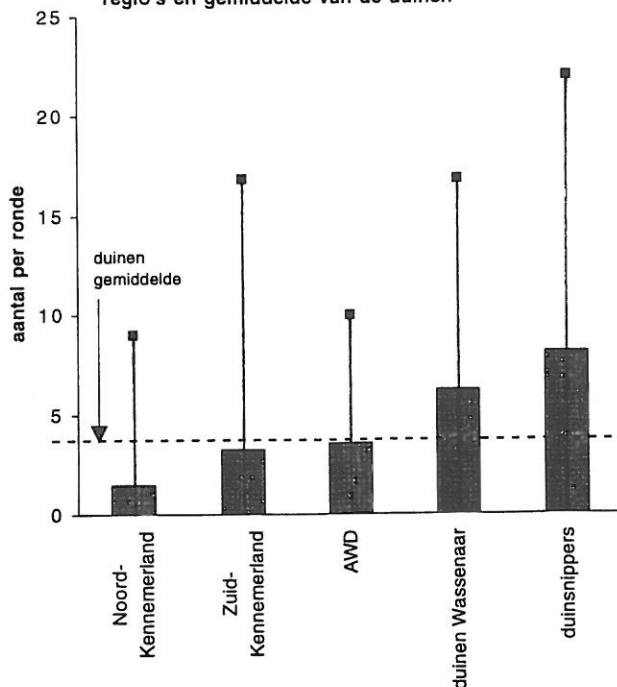
Van de eerste vier soorten geven we de resultaten van het landelijke netwerk,

waarbij de resultaten van de verschillende regio's worden vergeleken. Op een verspreidingskaartje is aangegeven hoe het meetnet van die soort eruit ziet, d.w.z. op hoeveel trajecten die soort geteld wordt en hoe de trajecten verdeeld zijn over Nederland. In een diagram staat per regio het aantal dieren weergegeven, dat gemiddeld tijdens een telronde in 1996 is gezien. We laten ook zien hoe hoog het toptraject van de regio scoort: met een zwart vierkantje is het maximale trajectgemiddelde aangegeven. Ter vergelijking is ook het landelijke gemiddelde weergegeven, als een stippellijn dwars door de figuur heen. Van iedere soort is ook het verspreidingskaartje afgedrukt, waarin per regio het aantal trajecten dat op die soort is onderzocht is weergegeven.

ZANDHAGEDIS

Ook dit jaar is de zandhagedis weer heel intensief gevolgd en zijn er een groot aantal nieuwe trajecten bijgekomen. Op het kaartje is te zien dat de zandhagedis overal waar hij voorkomt geteld wordt, behalve op de Waddeneilanden, maar daar worden wel jaarinventarisaties gehouden. In totaal is er op 106 trajecten gezocht naar zandhagedissen, 70 hiervan liggen in de duinen. Op de duin-trajecten werden gemiddeld iets minder dieren per bezoek waargenomen dan in het binnenland, 3,7 respectievelijk 4,2 zandhagedissen per bezoek. Als vanouds zullen de resultaten van de duingebieden en in het binnenland apart worden besproken.

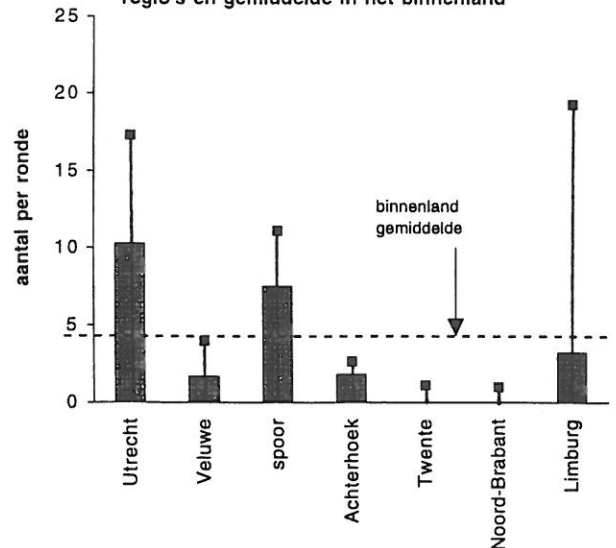
Zandhagedis in de duinen
gemiddeld aantal waarnemingen in de regio's en gemiddelde van de duinen

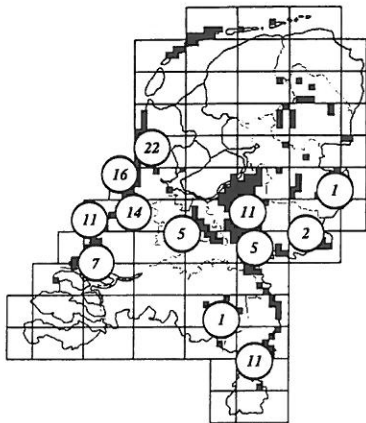
duinen

Van de vijf grote duingebieden is het meest noordelijke (Noord-Kennemerland) het slechtst bedeed met zandhagedissen, hoewel hier ook uitzonderingen zijn, op een enkel traject zijn gemiddeld zelfs zo'n negen hagedissen waargenomen. Naarmate we afdalen naar het zuiden: Zuid Kennemerland, AWD, Wassenaar, neemt het aantal waarnemingen geleidelijk toe. Verassend is dat juist in de versnipperde kleine duingebieden dit jaar vrij veel zandhagedissen zijn gezien. Dit in tegenstelling tot voorgaande jaren waarin juist een vrij laag gemiddelde werd gescoord. Ook het hoogste trajectgemiddelde van alle zandhagedis-trajecten is afkomstig van een duinsnipper, namelijk de Coepelduynen met gemiddeld 22 dieren per ronde.

Zandhagedis in het binnenland
gemiddeld aantal waarnemingen in de regio's en gemiddelde in het binnenland

aantal zandhagedis-trajecten per regio

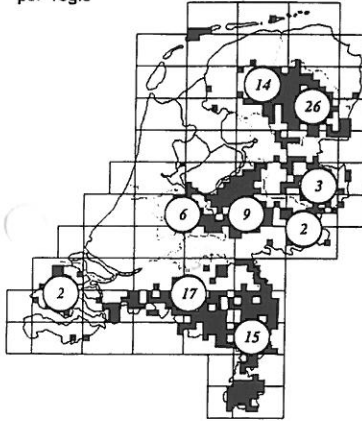
binnenland

Van de binnenlandse leefgebieden is de zandhagedis het talrijkst waargenomen in de regio Utrecht: op de vijf trajecten aldaar zijn gemiddeld zo'n tien dieren per ronde gezien. Ook op de Veluwe zijn vrij veel zandhagedissen waargenomen, de meeste hiervan echter op de taluds van spoorwegen, deze vallen dus onder de spoortrajecten. Enkele van deze spoorbermen worden bedreigd door een verbreding van het spoor. Bij de planning van deze werkzaamheden zal

de NS rekening houden met de herpetofauna. Een uitgebreide inventarisatie van het gebied is hiervoor reeds uitgevoerd.

In Limburg is het aantal trajecten waarop zandhagedissen worden geteld flink toegenomen, van vijf trajecten in 1995 tot elf in 1996. Het hoogste trajectgemiddelde voor het binnenland komt uit noord Limburg, waar op een traject op de Mokerheide gemiddeld 19 zandhagedissen per ronde werden gezien.

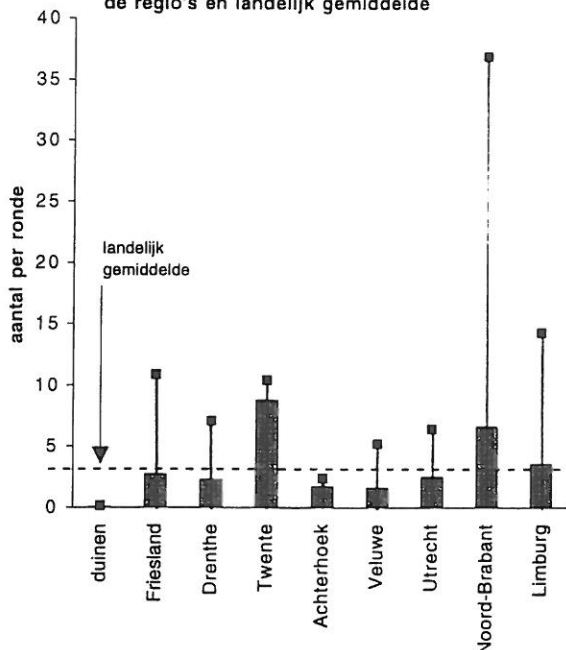
aantal levendbarende hagedis-trajecten per regio

LEVENDBARENDE HAGEDIS

Vrijwel het gehele verspreidingsgebied van de levendbarende hagedis is inmiddels vertegenwoordigd in het Meetnet, en de spreiding van de trajecten over het land ziet er goed uit (zie kaartje) waardoor we een goed beeld kunnen krijgen van de dichtheden die landelijk kunnen worden aangetroffen. Alle drie grote verspreidingskernen in Nederland zijn met een groot aantal trajecten in het meetnet opgenomen, het Fries-Drentse heidegebied met 40 trajecten, Midden-Nederland (Veluwe en Utrechtse heuvelrug) met 15 trajecten en Zuid Nederland (Noord-Brabant en Limburg) met 32 trajecten waarop de levendbarende hagedis gezien kan worden. Van deze drie gebieden komt Zuid-Nederland het beste uit de bus, met name Noord-Brabant. De diagram laat zien dat dat de trefkans in Twente het hoogste uitkomt. Maar dit is een gemiddelde waarde van slechts twee trajecten. Verreweg de meeste levendbarende hagedissen in 1996 (en ook in 1995) werden geteld in de Kampina (Noord-Brabant). Op Walcheren (Zeeland) wordt met twee trajecten al een paar jaar naar hagedissen gezocht: in 1996 is voor het eerst sinds tijden een levendbarende hagedis gezien.

Levendbarende hagedis
gemiddeld aantal waarnemingen in
de regio's en landelijk gemiddelde

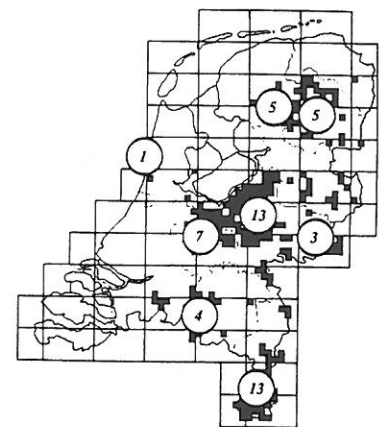
MUURHAGEDIS

Een nieuwe soort voor het Meetnet: met slechts één traject vertegenwoordigd, wat tegelijkertijd een realistische presentatie is van de werkelijkheid. De muurhagedis woont alleen in Maastricht. Wat uit de gegevens blijkt is dat de muurhagedis zich goed laat tellen. De score is hoger dan bij de andere hagedissen. Het maximale aantal waargenomen dieren tijdens één inventarisatieronde was zelfs 94 dieren. Dit lijkt extreem veel, maar is eigenlijk zeer weinig als je bedenkt dat dit vrijwel de gehele Nederlandse populatie is.

HAZELWORM

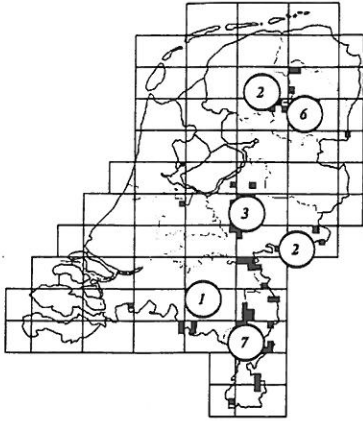
Ook dit jaar waren ontmoetingen met hazelwormen weer een zeldzame gebeurtenis. Van de 51 trajecten waar de hazelworm voor zou moeten komen, werden ze op elf trajecten (22 %) ook daadwerkelijk gezien, dat is meer dan in 1995 toen slechts vijftien op procent van de potentiële trajecten hazelwormen werden gezien.

aantal hazelworm-trajecten per regio

In totaal werden 24 hazelwormen waargenomen. Het merendeel hiervan (elf dieren) werd op één traject in Zuid Limburg waargenomen, met een maximum van zeven tijdens één bezoek. Van de overige vindplaatsen lag er één in de Achterhoek, één in de duinen, en de overige acht in Limburg en op de Veluwe.

aantal gladde slang-trajecten per regio

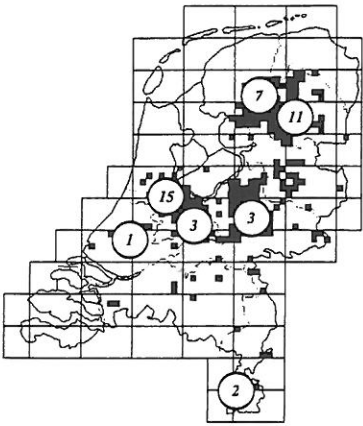
GLADDE SLANG

1996 Heeft veel waarnemingen van gladde slangen opgeleverd. In totaal werden 84 volwassen en 58 juveniele dieren waargenomen. Traditiegetrouw waren de meeste waarnemingen afkomstig uit het Fochteloöerveen (77 adulten en 56 juvenielen, zie nieuwsbrief 8). de andere waarnemingen kwamen uit Drenthe, De Achterhoek en Limburg. Zeven van de 21 potentiële trajecten (33%) leverde waarnemingen op. Vorig jaar was dit slechts 19%, waaruit enerzijds blijkt hoe moeilijk deze soort is te vinden en anderzijds dat 1996 een goed gladde slangenjaar was. Een aardig voorbeeld hiervan is de ontdekking van een gladde slang op een traject in het Drentse Berkenheugel, een gebied waar het voorkomen van deze soort nog niet met zekerheid was vastgesteld.

RINGSLANG

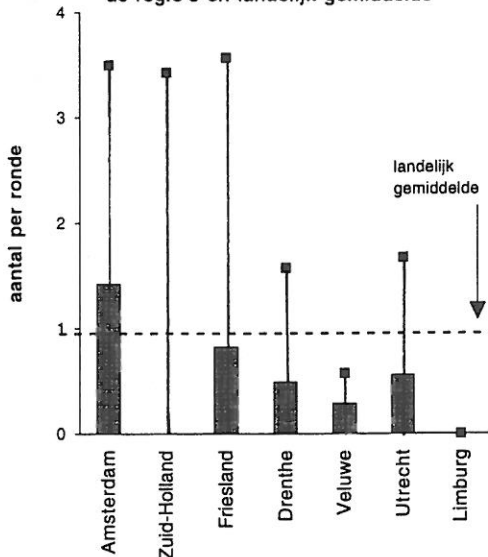
De ringslang is in Nederland op 42 trajecten geteld. Het gros hiervan ligt binnen de drie grotere verspreidingskernen: Het Fries-Drentse heidegebied, de Veluwe, en de Utrechtse Heuvelrug met aansluitend het Vechtplassengebied en de omgeving van Amsterdam, met respectievelijk 18, 3 en 18 ringslang-trajecten. Helaas is het aantal trajecten met ringslangen op de Veluwe wat laag, hopelijk komt hier in de toekomst verandering in. Gemiddeld genomen zijn de meeste dieren waargenomen in de omgeving van Amsterdam. Juist deze populatie wordt bedreigt door de bouw van de wijk IJburg (zie nieuwsbrief 8). Dit jaar is voor het eerst ook Zuid-Holland met een ringslangtraject vertegenwoordigd, hier werden maar liefst gemiddeld 3.4 ringslangen per bezoek waargenomen, dat is vergelijkbaar hoog met de hoogste gemiddelden van Friesland (Lippenhuisterheide) en Amsterdam (Peneiland).

aantal ringslang-trajecten per regio

Ringslang

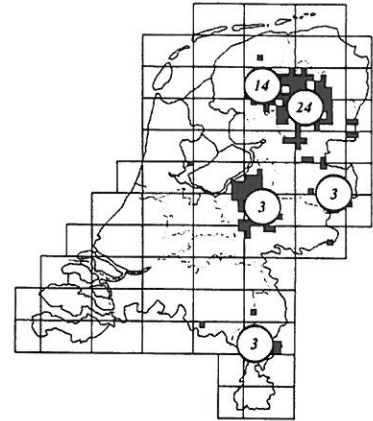
gemiddeld aantal waarnemingen in de regio's en landelijk gemiddelde

ADDER

Op het kaartje is te zien dat overal waar adders voorkomen ze ook geteld worden. Het kerngebied Friesland-Drenthe is met 38 trajecten heel goed vertegenwoordigd in het addermeetnet, ook Twente met 3 trajecten en Midden-Limburg met drie trajecten zijn verhoudingsgewijs goed vertegenwoordigd. Alleen de Veluwe is dat niet. Met maar drie addertrajecten is dit kerngebied onvoldoende aanwezig in het meetnet.

aantal adder-trajecten per regio

De meeste dieren per trajectronde werden geteld in Twente. Ook in Friesland en Drenthe liggen trajecten met vergelijkbaar veel dieren als in Twente, echter het gemiddelde in deze regio wordt gedrukt door trajecten met weinig adders. Dat gebeurt ook op de Veluwe en in Limburg. De drie Limburgse trajecten met adders liggen in het Meinweggebied, slechts op één daarvan zijn adders gezien in 1996.

Adder

gemiddeld aantal waarnemingen in de regio's en landelijk gemiddelde

